

Asia: VN/31917/2023

Lausuntopyyntö rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamista koskevasta hallituksen esityksen luonnoksesta

1. Yleinen kanta lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumiseen

Mikä on yleinen kantanne siihen, että lähisuhdeväkivallan sovittelusta luovuttaisiin pääsääntöisesti?

Erittäin myönteinen

Voitte perustella kantanne edelliseen kysymykseen.

Naisasialiitto Unioni kiittää mahdollisuudesta lausua esityksestä lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumiseksi.

Hallituksen esitys tuo hyvin esiin, että lähisuhdeväkivalta on Suomessa hälyttävän yleinen, usein toistuva, ja erittäin sukupuolittunut ilmiö. Suurin osa sen tekijöistä on miehiä, ja suurin osa kokijoista naisia. Lähisuhdeväkivalta on mitä suurimmissa määrin sukupuolittunutta väkivaltaa.

Unioni haluaa korostaa, että sovittelun periaate on perustavanlaatuisessa ristiriidassa lähisuhdeväkivallan dynamiikan kanssa. Lähisuhdeväkivallan osapuolten välillä on useimmiten vääristynyt valtasuhde, mutta sovittelun tarkoituksena on restoratiivisen oikeuden periaatteiden mukaisesti "palauttaa konflikti asianosaisten selvitettäväksi" tasavertaisina toimijoina. Kuten esityksessäkin todetaan, tätä epäkohtaa ei ole mahdollista poistaa lisäkoulutuksella tai toimintamallien kehittämällä. Siksi lähisuhdeväkivallan sovittelusta tulee luopua.

Lähisuhdeväkivallalle ominainen, vääristynyt valtdynamiikka voi nousta esiin mm. sovitteluun suostumisessa: kuten esityksessäkin todetaan, aidosta suostumuksesta voi olla joissakin lähisuhdeväkivaltilanteissa vaikea varmistua. Esimerkiksi hoivasuhteesta, oleskeluluvasta, kielitaidosta tai muusta syystä johtuva riippuvuussuhde, erityinen haavoittuvuus, väkivallan uhka, tai pakottava kontrolli voivat vääristää aitoa mahdollisuutta kieltäytyä sovittelusta.

Kunniaan liittyvän väkivallan tilanteissa myös esimerkiksi suku tai muut perheenjäsenet ovat voineet painostaa uhria suostumaan sovitteluun.

Samoin on tärkeää huomata, että vaikka suostumus sovitteluun olisikin annettu vapaaehtoisesti, itse sovitteluprosessi saattaa mahdollistaa vallankäytön epäillyn taholta.

Kuten esityksessäkin todetaan, sovittelun käyttö lähisuhdeväkivaltatapauksissa voi lieventää siitä koituvia tuomioita tai johtaa syyttämättä jättämiseen, vaikka kyseessä on rikos. Tämänkin vuoksi sovittelusta luopuminen lähisuhdeväkivaltatapauksissa on erittäin aiheellista – lähisuhdeväkivalta on rikos, ja sellaisena sitä tulee myös kohdella.

Sovittelusta luopuminen on johdonmukainen askel eteenpäin Suomea sitovien ihmisoikeusopimusten noudattamisessa. Lukuisat kansainväliset ihmisoikeussopimusten toimeenpanoa valvovat toimeenpano- ja valvontaelimet, kuten Istanbulin sopimuksen toimeenpanoa valvova, naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan asiantuntijaryhmä GREVIO, YK:n kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevaa yleissopimusta valvova CEDAW-komitea, YK:n kidutuksen vastaisen yleissopimuksen toimeenpanoa valvova CAT-komitea sekä YK:n ihmisoikeuskomitea ovat huomauttaneet Suomea toistuvasti riittämättömistä toiminnoista naisiin kohdistuvan väkivallan kitkemiseksi. Sovittelusta luopuminen lähisuhdeväkivaltatilanteissa vahvistaa täten naisten oikeuksien toteutumista Suomessa.

Naisasialiitto Unioni haluaa huomauttaa esityksen yhteydessä, että lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen valtion keinoin ja resurssein ei saa vähentyä sovittelusta luopumisen myötä – päin vastoin, tuen täytyy vahvistua, sillä se on toistaiseksi täysin riittämättömällä tasolla suhteessa ongelman laajuuteen.

Sekä tekijät että kokijat tarvitsevat vahvemman palveluverkon, palveluohjausta, tukea ja neuvontaa eikä tämä saa olla pelkästään järjestökentän vastuulla. Lähisuhdeväkivaltaepidemian kitkemiseksi SERI-tukikeskusten, hyvinvointialueiden ja järjestöjen täytyy voida tarjota enemmän tukea, ja niille täytyy varmistaa rahoitus tähän työhön. Esityksessä esiin tuotujen, joidenkin lähisuhdeväkivallan kokijoiden hyvät kokemukset sovittelusta korostavat tarvetta näihin sosiaalipuolen tukipalveluihin.

Esityksessä ehdotetaan, että lähisuhdeväkivallan sovittelusta säästyvät määrärahat siirrettäisiin muiden asioiden, erityisesti nuorten tekemien rikosten, sovitteluun. Yllä kuvattujen palvelutarpeiden vuoksi Naisasialiitto Unioni ehdottaa, että määrärahat siirrettäisiin muun sovittelutyön sijaan muuhun lähisuhdeväkivaltatyöhön.

Unioni korostaa, että lähisuhdeväkivalta on sukupuolittunutta väkivaltaa ja näin ollen osa valtarakenteita, jotka ylläpitävät epätasa-arvoa. Sovittelusta luopuminen on tärkeä askel kohti ihmisoikeuksien ja tasa-arvon toteutumista Suomessa.

2. Vaikutukset

Voitte kertoa kantanne esityksen vaikutusten arvioinnista. Onko esityksellä joitain sellaisia vaikutuksia, joita esitysluonnoksessa ei vielä ole kuvattu?

Esityksen taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa todetaan, että "lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopuminen todennäköisesti lisää viranomaisten työmäärää eri hallinnonaloilla". Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan vaikutusarviossa todetaan selkeästi erilaisten palvelujen, kuten päihde- ja mielenterveystyön, tarpeen todennäköisesti kasvavan.

Naisasialiitto Unioni alleviivaa, että tähän kasvuun tulisi ehdottomasti varautua lisärahoituksella. Hallituksen tulisi varmistaa riittävällä avulla ja palveluilla, että lähisuhdeväkivaltaa voidaan ennaltaehkäistä tai torjua sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaisilla toimenpiteillä jo ennen kuin se lisää viranomaisten työmäärää eri hallinnonaloilla. Tämä on tärkeää myös alueellisen yhdenvertaisuuden vuoksi. Väkivallan ennaltaehkäisy on aina halvempaa kuin pitkään jatkuneeseen väkivaltaan puuttuminen.

Esityksessä on tuotu ansioituneesti esiin sovitteluun liittyviä riippuvuussuhteita ja vaikutuksia, joita eri risteävät erot tuovat tilanteeseen esim. vammaisten naisten, maahan muuttaneiden naisten tai ikääntyneiden naisten osalta. Naisasialiitto Unioni alleviivaa, että lähisuhdeväkivallan ilmenemismuotoja on paljon risteävien erojen valossa ja on tärkeää, että myös tästä eteenpäin ilmiötä tarkastellaan huolella erilaisten naisten näkökulmista.

3. Lakiehdotuksen 3 a § (henkilösuhteet)

Voitte kommentoida henkilösuhteita, joita lähisuhdeväkivallan sovittelun kielto koskisi.

-

4. Lakiehdotuksen 3 a § (rikokset)

Voitte kommentoida rikoksia, joita lähisuhdeväkivallan sovittelun kielto koskisi.

Naisten Linjan lausunnossa on eritelty ansioituneesti niitä tilanteita asianomistajarikoksissa, joiden mukaanottamista lakimuutoksen piiriin olisi hyvä harkita.

5. Lakiehdotuksen 3 a § (muuta)

Onko teillä muuta kommentoitavaa esitysluonnoksen 3 a §:stä?

-

6. Muuta

Onko teillä muuta kommentoitavaa esitysluonnoksesta?

-

Ryökäs Aiski
Naisasialiitto Unioni ry